

dommen viste både til den tyske straffeloven og den tyske grunnlovens artikkel 1, som sier at menneskeverdet er ukrenkelig, samt at respekt og beskyttelse av menneskeverdet er en plikt som påfaller all offentlig myndighet.

I Tyskland førte saken til omfattende debatt om politiets behandling av kidnapperen. Stridsspørsmålet var hvorvidt tortur burde tillates i tilfeller der man tror det kan redde liv. Domstolen, som selvsagt er forpliktet til å dømme i henhold til gjeldende rett, svarte med sin domsavsigelse entydig nei på dette spørsmålet. Riktignok anerkjente domstolen at Daschner og hans kolleger hadde vært i en vanskelig situasjon, men den avviste at kidnapperens grunnleggende rettigheter kunne veies opp mot den kidnappedes rett til liv (Rosen, 2012, s. 104–105). Med dette sa domstolen ikke at kidnapperens rettigheter var mer tungtveiende enn den kidnappedes rettigheter. Den la imidlertid til grunn at alle borgere har rettigheter som begrenser handlingsrommet til offentlige myndighetspersoner. Og den vurderte saken slik at Daschner hadde overskredet dette handlingsrommet.

Det er verdt å understreke at også Mill mener individer bør ha rettigheter som beskytter deres grunnleggende interesser (Mill, 1859/1991, s. 83). Hans syn på rettigheter er imidlertid instrumentelt. Det innebærer at han ser på rettigheter som midler som tjener det mer grunnleggende målet om å maksimere lykke i et samfunn. Hvilke rettigheter individer bør ha, beror på hvor velegnet rettighetene er til å fremme menneskers velferd.

Naturlige rettigheter, kalles også **iboende rettigheter**, er rettigheter alle mennesker har i kraft av å være menneske.

I motsetning til en slik instrumentell tenkemåte er naturlige rettigheter tenkt som grunnleggende prinsipper for hvordan vi bør behandle andre rasjonelle dyr. Heller enn å fungere som midler i gode formåls tjeneste representerer rettighetene skranker som begrenser hvilke midler vi kan ta i bruk for å oppnå gode formål. Selv når det står mye på spill, finnes det grenser for hva vi kan gjøre mot andre. Respekt for individers rettigheter utelukker for eksempel tortur for å redde andre personers liv.

Ut fra en naturrettslig tankegang har vi krav på rettigheter som beskytter oss mot slik uverdigg behandling, fordi vi er selvbevisste fornuftsvesener som kan ta ansvar for oss selv og egne handlinger. Ulikt Mill vil forsvarere av naturlige rettigheter ikke si at slavekontrakter er ugyldige fordi slaveri fører til lidelse. Grunnen til at det er galt å håndheve slike kontrakter, er at de er uforenlige med de rettighetene vi har naturlig krav på. Vi er født frie og likeverdige, og slavestatus er ikke i samsvar med den respekt vi bør vise alle mennesker.

20.1 Politisk frihet: ikke-dominans

Det er vanlig å regne 1600- og 1700-tallet som et høydepunkt for tanken om at alle mennesker har iboende og umistelige rettigheter som både privatpersoner og offentlige myndigheter plikter å respektere. Teorier om individers naturlige rettigheter har riktignok blitt sporet tilbake til 1100-tallet (Tierney, 2001), men det er særlig i tiden fra 1600 til 1800 at vi finner mange politiske tenkere som forsvarer denne typen teorier.